

MACULA (VIII.)

Regény

BRASNYÓ ISTVÁN

Az alkonyati égbolt: mintha végigöntötték volna szarral; Ó. bolygó egypólusként Óbecse főterén áll, amely egykor temető volt, ahová részben Ó. ősei is temetkeztek, súlyos sebeiket kiheverni nem tudó férfiak, meg öregasszonyok, akik inkább voltak boszorkányok, mint bármi más, és korán elhalt menyecskék, akik a szerelembe haltak bele, és, jaj, a gyermekek hosszú lánc-lánc-eszterlánc örök körforgásban az evilág meg a túlvilág között. Akik meg szolgák voltak, ugyan mit csináltak volna egy életen át — ezüstneműt tisztítottak! Mind-mind ott szürkéllenek az ezüstoxidtól... anélkül, hogy akár egy gyűrűre futotta volna életükben.

Ám a súlyos gyűrű, a fejébe bevéselt címerrel, amelyen az idő alig árthatott az ábráknak; három apró meg egy nagy csillag, a legnagyobb koronaként sugárzik a gerle fején, és keresztben a hosszú szántóvas, mintha elheverne és alabárd vasa lenne, de nincs olyan hatalmas fej, amelyet lemetszhetne, és ember sincs hozzá fogható: az ábrázolat nem egyéb, mint elv, annyira tömör.

Ó. ostoba véletlennek érzi magát, kaput sem talál, amelyen bemegetne vagy távozhatna, itt minden kidőlt, és csupán intuíciójában bizakodhatna, meglelve az égbolton azt a csillagképet, amely leginkább hasonlatos a gyűrűn levőhöz: ez lehetne akár a Doradus, a Telescopium négy északi csillaga, a Szobrász, a Mérleg, illetve a Déli Kereszt vagy a Mensae, csak honnan nézve, hiszen a két szára északi irányba tart, a gyűrűn meg enyhén délnek ívelt, és a két nézőpont közötti eltérés kifejezetten tompaszög, habár az ábrázolat lehet bármelyik nagyobb képnek a szelvénye is, és ez még annyira biztos alapja sincs a tájékozódásnak, mint az iránytű volt, amikor még a Futóbolondról elnevezett kocsmában megvolt az iránytűje, de ott a futóvendégektől, úgy látszik, elszedik a holmijukat, mindahányszor föltűnik az a Nagy Kétszínű Ember, mosléktól átitatott, kutyáktól körülszaglászott és lehugyozott nadrágjában.

A félhomályban, a félhomályon is túl a sötétben mezei poloska. Először csak a tűrhetetlen szaga a bogárnak, ahogy előnti a levegőt, valaki bizonyára hozzáért, rátenyerelt, vagy maga ütődött neki valami-nek, ha még tud az ilyen rovar röpülni, október derekán és fél hat tájban, amikor már hamarosan éjszaka lesz; Ő. azonban semmi közelebbit sem tudhat a rovar hogylétéről, és a szaga után sem képes menni, mivel az kimondottan általános, és úgyszólván tömböt képez; az egyedüli szerencse, hogy Ő. nem kényszerül ilyen büdös bogarakon élni.

Hogy Ő. valójában micsoda — lehetne, mondjuk, egy hang is, valamilyen készülékből, mesterséges vagy gépi beszéd megtestesülése, sőt akár egy lehallgatókészülék szüleménye is, ahogy kisodorta a partjára a hangözön, lepedékből vagy üledékből mosta ki vagy, össze ekként, mint szótlán objektumot egy kis helyiségben vagy mellékhelyiségben, és székként akár a WC kagylóját is használhatja más vagy jobb híján.

Ő, nincs is más helye egyáltalán a világban...

Lehetne-e erre válasz a rengeteg Ő betű az újságokban és a brósúrákban? Vajon lehetne-e ez világkép? Avagy a világképet az a projektíl hordozza magában, amelyet Maszkot épp kilőni készül, az a föl-támadt lövedék?

Es akkor megint fölmerül Maszkoték karácsonya, vagyis amikor Ő. elkísérte a szegény öreg párát, hogy karácsonyfát vásároljanak neki, és Maszkotot is látták, ahogy ott hajlong a kivágott fenyők között, és fokhagymafűzér is volt a kezében, mint aki épp kísérteteket készül világgá űzni vagy boszorkányokat szeretne fölismerni, kis görényláb keze sebesen matatott a tűlevelek között, olyképpen, mintha zsákmányt sejtene a zsenge fák koronájában.

Az ég kékesszürke volt, metsző szél fúj, és Ő. orra szakadatlanul elcsöppenni készült.

— Ő, bár hoztam volna neki sapkát! — sóhajtott föl szegény öreg pára Maszkotra gondolva. — Még meg talál húlni ebben a kardot rántott időben...

Ő. hallgatott, szánta szegény öreg párát, meg hogyan is hatott volna a megjegyzése, ami pedig a nyelve hegyén volt:

— Ki a fene látott már görényt sapkában?

Pedig megérdemelte volna szegény öreg pára, ha másért nem, hát azért a megjegyzéséért, hogy Ő. úgy fest a csizmájában, akár egy kis dzsentrí, mert elsősorban mit tudhatott szegény öreg pára a dzsentríkről, egyáltalán tudhatott-e valamit?

Netán viszonya volt velük?

Maszkot netán dzsentrifí?

Esetleg megvetéssel állapította meg ezt szegény öreg pára — a JÜR tudná megmondani —, illetve ki lenne képes eligazodni utólagosan egy polgárosszony szerelmi csökevényein? Lepréselt virágain, foglyul ejtett

szivarfüstjein, melyek hosszú szálúak és ritkásak, mint Maszkot haja, szőkések meg barnásak, és most szakadatlanul ezeken csoszog, akár az angyalhajon, ezek csavargóznak a vastag bokájára, béklyói az ő szempontjából múlt időknek, ám Ő-t ez nemigen serkenti szárnycsapásokra a semmi hajózhatalan vizei fölött, a holdbéli Magellán-tenger hajósát: mert, végül is, ugyebár, ott se levegő, se víz.

A bombatölcsér, amelynek peremén egy pillanatra, csupán futólag föltűnik Szabó úr feje, nos, az a kráter, az már emlíktetné valamire Ő-t, lakóját az esti holdnak, és ha Maszkot továbbra is nem a túlevelek között bíbelődne a finom csontú szőrös kezével, hanem az ágyút iparkodna elsütni, hogy nyilvánvaló legyen, betalálhat-e a lövedék még egyszer ugyanoda, vagy sem, ez már sokkalta serkentőbb lenne; habár dzsentri születésű-e Szabó úr?

— Tetszett ismerni valami Szabó urat? — kérdezte mély bizalommal Ő., közelébb hajolva szegény öreg párához, aki erszényét szorongatta finom kis hájas öreg ujjai között, amelyek harminc-negyven dolognál nem érintettek többet élete során; a karácsonyfa kiválasztása és elvonszolása is Ő. tisztje lett volna — szegény öreg pára a világért sem nyúlt volna hozzá, legföljebb szemmel béméri, miként mutat alatta Ő., miután formátlan zászlóként talpra segítette a fát, és megfontoltan annyit mond:

— Mit akar, kérem, ezzel a féloldalgós fenyővel? Hogy ezt állítassam föl a lakásomban?

Ám most, Szabó úrról lévén szó, szegény öreg pára bizalmatlanul és oldalt egy pillantást vetett Ő. felé, nagyon alantra vágott kékellő libaszemével:

— A sántát? — kérdezte.

A kérdés úgy hangzott, mintha azt vetette volna föl, hogy a kopaszt, a fogatlant vagy a nagy bajúszút, a szemüveget, sőt a hóka fejút; mintha Ő. Vilmos császár felől érdeklődne, és szegény öreg pára emlékezetében kutatva kibökné: A kacska kezút? — mert sehogyan sem tud gondolatban rátelepedni egy meghatározott személyre, csupán Belohorszky tanító úr jut eszébe minduntalan a Péter király utcából: jellemző, hogy épp sörözni indul, utána meg a templomba orgonálni, mivel evangélikus kántortanító.

— Nem a sántát — válaszolta Ő., mert ugyan honnan tudhatna most valami testi fogyatékoságáról beszámolni.

— Akkor a rőföst? Az olyan kis ember volt.

— Ez meg nem rőfös, inkább öles termetű . . .

— Szép szál ember?

— Kifejezetten.

— Akkor nem ismertem — kerített elő egy gyűrött zsebkendőt alighanem a kabátja ujjából szegény öreg pára, s igyekezett belefűjni az orrát.

— Pedig valaha itt volt — sóhajtottá Ő. — Itt is volt, egyebek között.

— Én pedig nem voltam még itt, másutt tartózkodtam, egyebek között.

— Ne tessék mondani! Ne tessék mondani! — síkkantgatott Ő., mint-ha társára lelt volna szegény öreg párában, és nem Maszkot révén kerültek volna kapcsolatba egymással. — Csakugyan? Valóban? — és még a kezét is összecsapta.

Szegény öreg pára egy szempillantásra meghökkent ezen a lelkendezésen, amely a ledöntögetett karácsonyfák hegyénél uralkodott el Ő.-n, úgyhogy megkérdezte:

— Hányban volt ez?

— 1920-ban, úgy valahogy.

— Pontosan akkor?

— Úgy 20 tájt, vagy valamivel később, de nem nagyon sokkal, 1924 után semmiképp sem.

— Ó, maga nagyon nagy csacsi — lökte meg szinte játékosan (pajzánkodva) szegény öreg pára Ő.-t —, hát minek néz maga engem? Matuzsálemnek?

— Bocsánat, miért épp Matuzsálemnek? — zavarodott meg Ő., és egyszeriben úgyszólván cserbenhagyta a korábbi biztonságérzete, mint-ha téves személynél, rossz helyen tapogatózna.

— Hát mennyi idősnék tart engemet?

— Nem is tudom — hímezett-hámozott Ő. — No, nem, nem lehet annyira koros — hárfította el magától a gondolatot. — Elnézést, nagyon elgondolkoztam, és összekevertem valakivel.

— Miért nem a karácsonyfákon jár az esze? Még hogy Szabó úr! Egyáltalán, mivel foglalkozik maga? — méltatlankodott szegény öreg pára.

— Hogy is mondjam — törölte végig karjával a homlokát Ő. —, Maszkot talán többet tudna erről mondani...

— Jól tudhatja, hogy Maszkottal szóba se állok! Mit képzeli! Még hogy elvitte a díszeket! Ezerszer mondtam neki, hogy a nagypapa naplója az övé, de a karácsonyfadíszeket hagyja nyugton! Hát most láthatja! Ekkora kíméletlenséget...

— Nincs benne kegyelet — segített szapulni Maszkotot szegény öreg párának.

— Miféle kegyelet? Mit akar maga éntőlem? — kapott hirtelen a szón, szinte fölháborodva szegény öreg pára. — Tulajdonképpen mit akar?

— Ez, hogy másutt volt, miként mondani tetszett, ez érdekelne engem — élénkült föl hirtelen Ő. hangja, mintha megszűnt volna benne az ingadozó feszültség. — Én is gyakran szoktam másutt lenni, tetszik tudni...

Olyan bölcs és jóindulatú volt a sörtés képe, hogy akárkit megindított volna.

— Ezzel a kis lábával hogy jut el? — nézett rajta végig az illúzióromboló szegény öreg pára, és szája sarkában egy áttetsző nyálcsepp jelent meg.

— Szedem szaporán! — válaszolta Ő., tudatában annak, hogy sok minden múlhat ezen a pillanaton, szinte ezen áll vagy bukik az egész önértékelési rendszere.

— Akár a kan kutya... — kapott a szájához szegény öreg pára, talán hogy nevetés közben ne látsszanak a redves vén fogai, amelyekkel mit meg nem rághatott eddig!

— Nem értem — nézett föl rá most már pimasz képpel Ő. —, nem értem — ismételte meg —, mi a nyavalya van ebben annyira szellemes?

Az is megfordult a fejében, hogy néven nevezi szegény öreg párát, a kan kutya analógiájára a szemébe vághatná, hogy „vén szuka”, ha nem rímelve annyira e két epitheton, hogy szinte máris fönnáll annak veszélye, hogy nyakuk szőrét borzolva menten egymásnak esnek; nem véletlenül figyelt föl volna Ő. szegény öreg pára fogaira? Hacsak nem közönséges fogsor... Ám végeredményben Ő. is közönséges pótléka valaminek: mint szárnyaló költői képzelet elhervadt bimbója. (Puszta epitheton ornans, de mely fogalomhoz, szegény öreg pára?)

Eközben Maszkot ügyet sem vetett rájuk, törékeny, girhes állatként fésülte karmaival a fenyők ágait, de mivel semmi foga alá valót nem lelt köztük, egyszeriben fölhagyott a kereséssel, fölegyenesedett, ám mint-ha meg sem látta volna őket.

— Maszkot! — kiáltott utána Ő., és már futott is a nyomában, faképnél hagyva szegény öreg párát. „Vessen meg a karácsonyfájával együtt” — ez volt róla a véleménye. „Aki ismerte Szabó urat... Vagy csak egyszerűen letagadja...” Pedig itt lett volna az alkalom, hogy némi segítséggel, gondolati közvetítéssel szinte megérintse testét...

Maszkot azonban jóval ügyesebb annál, semhogy hagyta magát ismét elfogni, hiába is sebes annyira Ő., akár a légörvény, Maszkot már meg fogja találni annak a módját, hogy elillanjon előle, beugrik valami pizzeriába, ott igen kedvelt alak, és inkább hagyja, hogy nyomkodják az orrát, csak rejtse el, a tömeg majd sorfalat áll előtte, és akkor nem lehet tőlük felfedezni, olyan lesz az, mintha valami lyukat állnának körül a földön, bizonyos távolságtartással, nehogy még véletlenül belezuhanjanak.

Ő. számára nem marad más hátra, mint hogy a huzamos futástól kimelegedve és lihegve ismét beállítson szegény öreg párához, aki úgy fogadja, mintha semmi sem történt volna köztük, csupán a csizmát veszi ismételten szemügyre, eléggé kihívóan, de mivel Ő. megjegyzés nélkül siklik át szegény öreg pára nevetlensége fölött — nevetlenség!

ugyan már! inkább undokoskodás! —, kialakul közöttük valami egyen-súlyféle, és ismét a karácsonyfára meg esetleges díszekre terelődik kö-zöttük a szó.

— Képzheti! Hát nem vettem meg! Hogyan is cipelhetném én ma-gam utcahosszat? Soha életemben nem vittem magammal esernyőnél te-rebélyesebb dolgot...

— Én meg, érdekes, épp esernyőt nem vittem sohasem magammal — állapította meg Ő, széttárva a karját, mintha épp most ébredne rá, mennyire hiányát látta eddig az esernyőnek. — Vagy várjunk is csak! — tette ujját a homlokára, ahogyan a bábszínházban szoktak a nyil-vánosság előtt gondolkozni —, talán, egy alkalommal...

A kút csapjáról mintha vékony fonál lógna le — méz képes csak ekként csordulni, világos és áttetsző háttér előtt, ahogyan az égboltra világitana rá a nap az ellenkező irányból, őszi pergetéskor, hűvösödő időben, amikor a méhek kiröpüléskor már fáznak —, ám nem any-nyira sűrű anyagú, hogy a szél rohamai eltörjék, csöppekre darabolják, hanem inkább még megnyúlik, hurkolódik és gubancolódik a sötét és poros fergeteg alatt, ami fölkarolja az útszegélyről a kerekek nyomá-ban megörlődött lószart, minden szemetet hajszolja gurít és mozgat maga előtt, gyűrött újságpapírt vág a fellegeknek és az ablaktábláknak, Ő. pedig itt és ekkor tűnik föl az esernyővel, életében először esernyő-vel a kezében, a Bernold-redőnyös suszterműhellyel szemközt kanyaro-dik be az utcába, félig kiszáradt tövistelen akácok alatt igyekszik át-hatolni, amelyek túl közelre kerültek a házak falához, és az ernyőjét is szakadatlanul ki akarja fordítani a szél: miféle bizonytalan, vaktá-ban megtett út volt ez — hálólhelye lett volna itt? éjjeli szállása? be-fogadták volna netán? Vajh kifélék lehettek azok?

A tüskéket utóbb mintha a villámfény növesztette volna az elhanya-golt fűvű útszegély akácaira, s ennek világosságánál a hosszú szálú fű akként kuszálódott, akár a megtépázott, bűnös haj, nem sörény, mert ahhoz túlságosan is telítve volt fertővel, és Ő. egyszeriben itt, a fertő közvetlen közelében kellemesen kezdte érezni magát, pedig erre semmi oka sem volt, hiszen őt is a szél űzte, és fogalma sem volt arról, mi legyen a fertő, csupán affinitása szerint nyomozott utána, tartott olyan irányba, amerre esze ágában sem volt különben menni, és ez volt mind-össze az egyedüli tény a titokban, akárcsak amikor az esernyő a ke-zében.

Tehát ez az egyetlen alkalom, ez is valaminek a szakadása nyomán, ruha vagy valami kelme feslik így leginkább, nem az idő nyomása alatt, hogy túl sokat vett volna belőle magába, s most a csavarás mentén a megterheléstől elpattannak a szálak, de semmit ki nem adnak szövedé-kükből, hanem valami vagy valaki közbeavatkozására, ami hasonlatos ahhoz, ahogy papírt szakítanak, céltudatosan elképzelt irányban: mi-

AZ ALKONYATI ÉGBOLT: MINTHA VÉRIGÖNTÖTTÉK VOLNA SZARRAL ...

ként levélborítékot föl- vagy fényképet eltépnek, óvatlanságból? Vagy rémület nyomán, amit közeli dőrej, robbanás vagy csattanás vált ki?

Ezt megelőzendő Ő. váratlanul a fülére szorította két tenyerét, és várakozva fordult, fejétől eltartott könyökökkel, szegény öreg pára felé, hogy rajta olvassa le majd a dördülés kiváltotta fültépő hatást.

Rövid idő után azonban nyugodt lélekkel állapíthatja meg, hogy aligha történik itt valami, azonkívül, hogy elfárad a karja, talán valami félszemű vadász lő ez alatt az idő alatt koszos prémű állatot, baloldalt tartva a puskát, mert a jobb szemére vak, és nem képes vele célozni, így meg mily sután áll a fegyver a kezében, de a büdös gerezna, emlékszik vissza Ő., még az imént is ott volt szegény öreg pára nyalka körül, talán a fokozatosan hűlő, enyhén vérző tetem melegét vonta ki belőle, mert oly hideget érzett a szíve körül... Ő. hozhatta rá ezt a fagyosságot, mert mi baja volt korábban, amíg nem is tudott róla?

És ezzel ez véget is ér, Ő. nem tud mit kezdeni effajta érzelmekkel és megérzésekkel, inkább valami oldalajtót keres, ahol, magát mentve, még időben kijuthat a részlegesen fogyatkozó égbolt alá, száradni te-regetett, lábuk között tönkrevásott bugyik között kapkod, akár a meg-némult denevér, annyira elvakulva avas szűrkeségüktől: ez a világ háttára fordult terasza, túlságosan is rövid kifutópályája, neki az űrnek, az Űrnek, a JÜR-nak — nagyon elkelve már egy kis hó a homokra, és talán vonatfüst is a hóra: ezek volnának azok a struktúrák, amit említésre méltónak talál, egy elsötétedett szobából érkezve, fél hat lehet, mint mindahányszor, ha egyáltalán volt fél hat, vagy csupán lekonyultak és elszáradtak az óramutatók, amelyeket teljesen átítatott a mezei poloska szaga, és szerkezetük lángra kapott, lángolt a réz a rezes színűre fakult rézkarcalkonyaton.

Finis, infinitum, aeternitas — micsoda háromszög! — vélekedik Ő., hogy minden jelentés az ember nyelvében volna elrejtve, hanem Ő. maga végül is hol van elrejtve: az érzékek ugyanis csak annyit mutatnak, amennyit a tudat jónak lát, attól függetlenül, hogy valójában több van-e vagy kevesebb.

És egyre csak a kevesebb felé haladva, és mindinkább átlátva rajta, fölmerül a hiány oka, mint elvi, avagy morális (amorális) kérdés, semmiből támadó visszhang:

— Én magát szeretem, de megért, ugye, ha nem nyúlok magának oda — mondta egykor Manojlović Nünüke Szöpinek, vagyis szegény öreg párának.

És ez érthető is.

Világos példa.

Olyasvalami az egész, akár egy végtelen vérvizelés holdfogyatkozás éjszakán, télen, a havon, összevissza lehet vele irkálni a fehérséget, tehát valami eleven, helyettesíthetetlen anyag, csak az tudja vagy sejtí,

aiki a lassan elburuló eget meg földet nézi: füst csap ki az égbolt lyukán, egyszerre befelé kezd füstölni a mindenség, és gomolygását máris sodorja a föltámadó harmattan, nyüstöli és szíjjelteríti, miként homokot pergetne a hóra, és hol van már az a másik, az őszi pergetés, az édes ízek, a lépesméz illata, inkább csak a friss viasz fehérje maradt, enyhén elefántcsontszíne, továbbá a porcelán csillogása, ahogy az emeleti ablakon keresztül szinte alulról esik rá az utcai világítás.

Micsoda kurvaság lesz itt ez a szenteste, ez a *nagy néma hely*, amelyet szétkaszabolnak a bevert ablaktáblák, az ütés nyomán dárdahegyszerűre hasadt üvegdarabok: önkéntelenül is emlékeztetnek azokra az időkre, amikor valaki poharat morzsolt össze a markában, alacsony termetű lény, olyan elszánt fintorral, amit a levegő alighanem megjegyzett, ráalvadt, akár a halotti maszk, és most az, somfordál szobák hoszszán, mint valami kis Jézus.

Kinn, az állítólagos hóban, fénylő Auer-harisnyák vagy rezzenetlen gyertyák, mindenesetre fényforrások, és előbb-utóbb az utazás érzetét keltik az emberben; valaki vonatot keres vagy vonatot választ magának, utaznia kellene, mindegy, hogy a fél hatosival-e vagy sem, és mily kevés a lelkesedés benne! Hogy visszaáll tőle a szőre! Egy ilyen napon, mint a mai!

Borzogató és ködös idő, a sík megtörik, a hasadozott alkonyati felhőkre kapaszkodik föl, végigmérni tulajdon szélét és hosszát — bánnatos ez a mi hazánk, mi? —, és ott a rendezőpályaudvar, csupa füst, krákkogás és takony, várótermek büze hever bele a lénköves füstbe, és azután paskolja az eső azt, amit álmodik — talán hogy nem érdemes kimozdulni hazulról, ha létezik bármiféle otthon is, ha egyáltalán nem irigylésre méltó, akkor sem.

Am ki akarna beleszólni ebbe az esti, fáradt tumultusba, szemmel tartani az egyméként szétmászáló emberek csoportját, mintha a sötétség beszakadozó odvaiban lenék meg biztonságukat, ott lenének enyhülést, ebben a teljes, nyirkos omlásban, e sírhidegben és túlvilági kedélyállapotban.

Szavak használják a levegőt, jelentéktelen és értéktelen, érdektelen fogalmak vetik meg lábukat a fülben, a fejben, hogy mindent visszaépítsenek az eredeti semmit sem jelentésre, felvarrják foltjukat az elrongyolódott erőfeszítésekre, az affelé való nevetséges igyekezetre, hogy minden túltegyen vagy túl legyen önmagán, és másvalami felé forduljon, illetve mindez nézőpont kérdése, fércelődés és feslés, tartás, takarás, miegymás, és csak a peronok életével való küszködés marad, a fölébe kerekedés elképzelése — azaz tulajdonképpen mit képzel maga, közönséges szemfényvesztő az est határán, fellegekbeli hegymászó: ormok csak az égen vannak, madárfauna, miegyéb, különben meg isten vele, és aztán csak jót halljak magáról, ne olyasmivel kezdje, hogy meghá-

zasodik vagy elrészegesedik, elzülk, hallja, fiam, az szomorú lenne — inkább járjon el vadászgatni . . .

Ez nem Nünüke hangja volt, hiszen ilyen tanácsot nem osztogathattott, gyűlölte a gyilkolást, és teljes egészében képes volt elmerülni önmagában, önmaga ügyeiben, aligha törődött volna mással, bezárkózott a testébe, amelyben szakadatlanul rosszul érezte magát, szorongások kínozták, mintha szűk lenne a bőre, igaz, sohasem fonnyadt meg annyira, mint Szöpi, azaz szegény öreg pára, úgyhogy a fonnyadást nem is kellett mértéktelen dagadással kitöltenie, ami megint csak nemhogy nem használ, semmire se jó.

Ám Nünüke idővel mégis megkérdezte:

— Hogy tudta magát így körülbástyázni? — és hangjában némi inígy ezüst csendült, ötvözve a vénlányos keménységgel. — Mondja, hogy sikerült ez magának?

— Nehogy azt gondolja, hogy én öregszem . . . Olyan állapotban vagyok még mindig, hogy akármikor gyereket szülhetnék — vágott vissza szegény öreg pára, és ha Nünükére néz, láthatta volna, nem valami nagy sikerrel.

— Tán csak nem azt akarja mondani . . . Jujj! — csapta össze a tenyerét mértéktelen tettetéssel — hogy áldott állapotban? — Nos, ez volt jellemző Nünükére, ez a hangvétel, és semmiképpen sem az iménti, a kíméletes.

Egyszóval, valami hihetetlen volt, mintha szattyánból szabták volna, hajlott, ráncosodott, de kirúgta magát, és nem gyűrődött, a pincében lakott a tulajdon házában — no, inkább a ház alagsorában —, mintha még mindig a bombázásokat várná meg a légósok sípszavát — pedig csak arról volt szó, hogy elmulasztotta az idejében való felköltözést, és vagy hat családot kapott szó szerint a nyakára lakónak, és azokból még ennyi idő után is megvolt három, és ezek most már valószínűleg addig maradnak, amíg rájuk nem dől a ház; Nünüke erre úgy tekint, mintha a ház a bombázások alatt összedőlt volna, de megmaradt belőle az illúzió, ami csak lassanként olvad el, akár a savanyú cukorka a szájban, mivel keserű cukorka nem létezik.

Hanem ez csak egy vetemedés a szövetben, mintha téves szál lenne a vetélőn, a Nünüke szála, hangszálai, ám nem ezeknek a hangja, a hang máshonnan érkezik, és inkább az őszi pergetés hangulatát idézi föl vagy a megbolydult, szeptember végi szelet — habár ez idő tájt már alaposan túl vagyunk vagy járunk rajta, inkább a deres ablakkerethez koccan reggelenként az ember homloka, s a vonuló varjakon kívül alig látni mást a levegőben, talán egy sötétebb tónusú felleget, Gorgó-főt, amelynek fürtjei és füle Maszkotot formáznák, ám az ábrázolást gyors iramban átgombolyítja a szél — és ki tudja, mennyi ebben a szándékoltság, és mi marad a véletlenre.

Aki utazni szándékozik, valahogy úgy megy, mintha fontos lenne

neki, bár azt sohasem tudni biztosan, hogy mi fontos az embereknek; új életet akarnak-e vagy valami mást akarnak, fordulatot vagy fordulópontot keresnek, ahonnan önmagukkal szeretnének szembenézni: vannak, akik egy ideig még naplót is vezetnek, hogy fönnyradjanak gondolataik, és ezt egészen addig rendszeresen meg is teszik, amíg be nem látják, hogy túl nagy fáradságot igényel e kevés tapasztalat (ha jobb híján ennek mondhatjuk), vagyis hogy új gondolataik egyáltalán nem különböznek a régiektől, illetve hogy még mindig nyoma sincs a fejükben semmiféle gondolatnak sem — ezt, természetesen, a följegyzések írója látja csupán így, az idegen mindig találna bennük valamit, ha egyáltalán idegen szemek elé kerülnének ezek az irományok, de ezek számára, sőt a jegyzetelők előtt is épp az idegen szemek a legszörnyűségesebbek, azaz ki az ördög látott már akkora marhát, aki közvetlen bepillantást engedne a maga előtt is rejtegetett gondolataiba, egyszóval a lelkébe, amennyiben van, és ez nem is annyira hit, mint inkább konstelláció kérdése.

Van itt nyilvánvalóan valami zavarodottság és megdöbbenés, egészen mélyen, amit valaki valami módon palástolni szeretne — hanem a leplezéssel szemben minduntalan ott a leleplezés vágya: hogy én, teszem azt, miként tettem volna a tulajdon helyemben. Hát ettől egyszerűen agybénulást kap az ember!

Megfontoltan tovaszivárogni a félhomályban, együtt a dohány szutykától és a köpésektől búzló fülkével, ennek levegőjébe burkoltan és csukott szemmel, háttal a menetiránynak, mindennek háttal, olyasféle elszántsággal, mint aki nem áldozza föl péntekjét a szombatjáért, elfelé a sötétbe, habár pontosan nem tudná megmondani, hogy milyen nap is van.

Végül is ide lyukadva ki már megérzi, hogy mennyire magányos, és ez a tény magában foglalhat valamennyit a végzetéből is, hajlamosságából a lelki morbiditásokra, visszahúzódottabb, zarkózottabb, szótlanabb lesz a naplóíró, rejteni kezdi maga elől szervezete folyamatait, csupán a működésre figyel, a mikéntre már bizonyos napoktól kezdve nem: mintha megszabadulna tulajdon súlyától vagy terhétől, pontosabban képtelen volna viselni.

Hogy merőben szempont kérdése-e a megkönnyebbülés, a belenyugvás vagy -törődés, azt előbb-utóbb neki magának kell eldöntenie, hogy hányadán áll, vagy hol áll, mit is tekint talppontnak maga alatt — kibontakozik-e, mint egy összegyűrt, zsírfoltos papír, miután föltámad a szél, szárnyat bont-e: pedig nemrég tőporlyút csavartak a papírba, s annak a morzsalékát ette valaki, amikor már kenyerre sem volt mellette, sebesen, körül-körülpillantva, mintha attól tartana, hogy rajtakapják, ugyan mi az istenen? Hátát púposra domborította, akár egy vén, sokat tapasztalt majom a trópusi hegyvidék hidegen szemerkélni kezdő alkonyat utáni esőjében, és egyszeriben megállt vele az óra — fél hat,

biztos hogy fél, hat volt, esetleg pár perc hiányzott még fél hatig, három, mondjuk, a két mutató éppen fedte egymást, és olyan átmeneti volt minden, a napszak, az évszak, hogy lehetetlen volt megállapítani, reggel-e ez vagy este. Valami volt.

A tamariszkuszok ágai tapogatózva tövéről hegyére átkutatták azt a szelet, mindent tüvé tettek, összevissza irkáltak a levegőben, a naplóíró árnyékát is összefirkálták, pedig megállt még a sövény mellett, és eléggé ostobán azt gondolta, hogy a tamariszkuszok puszpángok.

(Folytatjuk)

Ló, 1959